

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	5Obdo/60/2020
Identifikačné číslo spisu:	8118201304
Dátum vydania rozhodnutia:	25.03.2021
Meno a priezvisko:	JUDr. Andrea Moravčíková
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2021:8118201304.3

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu: Slovenská konsolidačná, a. s. so sídlom Cintorínska 21, 814 99 Bratislava, IČO: 35 776 005, proti žalovanej: JUDr. T. D., so sídlom H. XX, 080 01 N., zastúpená JUDr. Vladimír Volčko, advokát, so sídlom Mlynská 27, Košice, o vylúčenie veci zo súpisu majetku, vedenom na Okresnom súde Prešov pod sp. zn. 5Cbi/2/2018, o dovolaní žalovanej proti rozsudku Krajského súdu v Prešove zo dňa 7. novembra 2019, č. k. 2CoKR/3/2019-145, takto

rozhodol:

Senát 5 O Najvyššieho súdu Slovenskej republiky postupuje vec na konanie a rozhodnutie veľkému senátu obchodnoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Prešov (ďalej aj „súd prvej inštancie“) rozsudkom č. k. 5Cbi/2/2018-83, zo dňa 22. marca 2019, prvým výrokom žalobu zamietol. Druhým výrokom stranám sporu nárok na náhradu trov konania nepriznal.

2. V odôvodnení rozhodnutia súd prvej inštancie uviedol, že žalobca sa podanou žalobou domáhal, aby súd určil, že pohľadávky v konkurze vedenom na Okresom súde Prešov pod sp. zn. 3OdK/55/2017, úpadcu Martin Mesároš, nar. 16.2.1977, bytom Čsl. Armády 336/16, Kamenica nad Cirochou, zaradené do zoznamu pohľadávok proti podstate pod č. 2, č. 3 a č. 11 nie sú pohľadávkami proti podstate podľa zákona č. 7/2005 Z. z o konkurze a reštrukturalizácii.

3. V uvedenom konkurze bola žalovaná ustanovená za správcu, pričom žalobca pričítal žalovanej neúčelné, nehospodárne a nedôvodne vynaložené náklady spojené s konkurzom. Podľa žalobného petitu sa však žalobca domáhal „určenia, že pohľadávky v konkurze zaradené do zoznamu pohľadávok proti podstate pod číslom 2, č. 3 a č. 11 nie sú pohľadávkami proti podstate“. Súd prvej inštancie uzavrel, že ide o náklady konkurzu, a teda pohľadávky proti podstate, z uvedeného dôvodu preto žalobu v celom rozsahu zamietol ako nedôvodnú.

Pokiaľ žalobca žalovanej pričítal nehospodárne a neodôvodnene vynaložené náklady, ide o osobitnú zodpovednosť správcu, a týmto skutkovým okolnostiam mal aj zodpovedať žalobný petít.

4. Ohľadom trov konania súd prvej inštancie rozhodol podľa ust. § 256 ods. 1 CSP, § 262 ods. 1, 2 CSP a ust. § 257 CSP. Uviedol, že v danej právnej veci bol síce žalobca v konaní neúspešný, súd však skúmal existenciu dôvodov hodných osobitného zreteľa podľa ustanovenia § 257 CSP, ktorý predstavuje odchýlku zo zásady zodpovednosti za výsledok aj zo zásady zodpovednosti za zavinenie, podľa ktorého súd výnimočne nemusí priznať náhradu trov konania. Súd v tomto prípade mal za to, že sú dané dôvody hodné osobitného zreteľa, nakoľko žalovaná má sama právnické vzdelanie a v danom prípade zastúpenie v pozícii advokáta profesionálne za odplatu poskytujúceho právne služby takýto súdom akceptovateľný účel zastúpenia logicky absentuje, a pokiaľ naň žalovaná vynaložila prostriedky napriek zjavnej možnosti sama sa obhajovať, nie je podľa súdu prvej inštancie dôvodné považovať ich za účelne vynaložené v súvislosti s vedením sporu a zaťažovať ich náhradou procesnú protistranu.

Na základe uvedeného súd prvej inštancie nárok na náhradu trov konania stranám sporu nepriznal.

5. Voči rozhodnutiu súdu prvej inštancie podali odvolanie obe sporové strany, žalobca voči výroku o zamietnutí žaloby a žalovaná voči výroku o nepriznaní nároku na náhradu trov konania. O odvolaní oboch sporových strán rozhodol Krajský súd v Prešove (ďalej aj „odvolací súd“) rozsudkom č. k. 2CoKR/3/2019-145 zo dňa 7.11.2019 tak, že v prvom výroku potvrdil napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie. Druhým výrokom rozhodol, že sporovým stranám nepriznáva nárok na náhradu trov odvolacieho konania.

6. Odvolací súd uviedol, že podľa žaloby podanej proti fyzickej osobe JUDr. T. D. sa žalobca domáhal určenia, že pohľadávky zaradené do zoznamu pohľadávok proti podstate pod č. 2, 3, 11 nie sú pohľadávkami proti podstate. Žaloba bola podaná v čase, keď žalovaná ako správca dlžníka oznámila oznámením zo dňa 6.2.2018 ukončenie konkurzu na majetok dlžníka z dôvodu, že po speňažení majetku zapísaného do súpisu majetku všeobecnej podstaty zistila, že tento nepostačuje ani na pokrytie nákladov konkurzu. Konštatoval, že podľa skutkového zdôvodnenia podanej žaloby žalobcovi išlo o vyriešenie otázky uspokojovania nárokov na odmenu a náhrady nákladov správcu v konaniach o oddĺžení konkurzom.

7. Ďalej uviedol, že v konaní nejde o typicky incidenčnú žalobu súvisiacu s konaním o oddĺžení konkurzom. Žalobca podanou žalobou reagoval na zoznam pohľadávok proti podstate, pričom netvrdil, že by proti správkyni uplatnil námietky proti obsahu zoznamu pohľadávok. Odvolací súd mal za to, že predmetné konanie je tak typicky sporovým konaním, na ktoré sa majú aplikovať príslušné ustanovenia CSP, kde sa neuplatňuje zásada vyhľadávacia, ktorej sa domáhal žalobca aj v odvolaní. Išlo o typickú určovaciu žalobu, na ktorej niet podľa názoru odvolacieho súdu naliehavého právneho záujmu v zmysle ust. § 137 písm. b/ CSP. Žalobca v zásade nemal naliehavý právny záujem na určení, či tu právo je alebo nie je, ak už k porušeniu práva došlo. Ochranu už porušeného práva môže dosiahnuť žalobou na plnenie. Žalobný návrh mal zodpovedať tvrdeniam o založením na námietkach proti nehospodárnemu a neodôvodnenému vynaloženiu nákladov správcou. Ak žalobca takto v konaní nepostupoval, je zrejmé, že už z tohto dôvodu nebolo možné jeho žalobnému návrhu vyhovieť. V ostatnom sa pri zdôvodňovaní zamietnutia podanej žaloby odvolací súd stotožnil s dôvodmi uvedenými súdom prvej inštancie v napadnutom rozhodnutí.

8. Ohľadom trov konania uviedol, že je zrejmé, že z hľadiska procesného výsledku v konaní bola žalovaná úspešnou. Pri aplikácii ust. § 255 ods. 1 CSP v zásade sporovej strane úspešnej v konaní patrí aj nárok na náhradu trov konania. Odvolací súd bol názoru, že aj správca konkurznej podstaty sa môže v konaniach týkajúcich sa jeho nárokov dať zastupovať advokátom. Obrana žalobcu založená len na tom, že žalovaná sa nemala dať zastúpiť advokátom, pretože toto zastúpenie nie je spojené s účelným uplatňovaním, či bránením práva, je nedôvodná. V konaní nie je ani žaloba uplatnená

proti úpadcovi, či dlžníkovi Martinovi Mesárošovi, ale predmetom tohto konania je žaloba proti JUDr. T. D. tak,

ako ju označil žalobca v podanej žalobe. Tejto žalobca vyčítal nehospodárne uplatňovanie nárokov súvisiacich s konaním o oddžlení konkurzom, najmä so zaradením pohľadávok proti podstate. Podľa odvolacieho súdu nebolo teda vylúčené, aby sa takto označená žalovaná strana dala zastúpiť aj advokátom, a teda by podľa procesného výsledku konania mala mať žalovaná nárok na náhradu trov konania s odkazom na aplikáciu ust. § 255 ods. 1 CSP.

9. Ďalej uviedol, že pri aplikácii ust. § 257 CSP je dôvodný aj záver o nepriznaní náhrady trov konania úspešnému účastníkovi konania. V prejednávanej veci sa určovacou žalobou rozporovalo zaradenie nákladov samotného správcu, nie nárokov súvisiacich s majetkom dlžníka, a teda uspokojenia nárokov na náhradu nákladov, či na odmenu samotného správcu. Táto povaha súdneho konania a okolností, ktoré s tým súviseli, sú podľa názoru odvolacieho súdu také, ktoré umožňujú uplatnenie moderačného práva súdu pre záver o nepriznaní náhrady trov konania žalovanej, ktorá v konaní pred súdom prvej inštancie z hľadiska procesného výsledku mala úspech. Charakter tohto konania, najmä to, čo bolo jeho predmetom, dáva priestor súdu, aby moderačné právo ako výnimku zo všeobecného procesného princípu zodpovednosti za výsledok sporového konania uplatnil. Podľa odvolacieho súdu sa javí nespravodlivým, aby veriteľ, ktorý uplatnil v konkurznom konaní nárok, v tomto konaní, v ktorom sa domáhal ochrany svojich práv, aj keď neúspešne, bol zaviazaný ešte nahradiť správcovi všeobecnej podstaty dlžníka náklady súvisiace s uspokojovaním nárokov na náhrade nákladov správcu pojatých do zoznamu pohľadávok proti podstate. Preto odvolací súd aj výrok rozhodnutia súdu prvej inštancie o nepriznaní nároku na náhradu trov konania potvrdil.

10. O trovách odvolacieho konania rozhodol odvolací súd tak, že v odvolacom konaní žiadna zo sporových strán so svojím odvolaním úspešná nebola. Žalobca nebol úspešný so svojím odvolaním proti výroku rozhodnutia súdu prvej inštancie o nevyhovení žalobe a žalovaná strana nebola úspešná so svojím odvolaním vo vzťahu k uplatňovaným nárokom na náhradu trov konania. Pri aplikácii ust. § 396 ods. 1 v spojení s ust. § 255 ods. 1 CSP odvolací súd dospel k záveru, že sporovým stranám nárok na náhradu trov konania nepriznal.

11. Voči rozhodnutiu odvolacieho súdu podala včas dovolanie žalovaná (ďalej aj „dovolateľka“). Dovolanie podala proti výroku odvolacieho súdu o náhrade trov odvolacieho konania a proti výroku súdu prvej inštancie, ktorý jej nepriznal náhradu trov konania pred súdom prvej inštancie. Prípustnosť dovolania odôvodnila ust. § 420 písm. f/ CSP, že súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces a zároveň aj ust. § 421 ods. 1 písm. c/ CSP, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne.

12. Dovolateľka uviedla, že súdy oboch inštancií zdôvodnili svoje rozhodnutia o nepriznaní náhrady trov úspešnej žalovanej aplikáciou ust. § 257 CSP, avšak na odlišnom právnom základe. Tvrdí, že odôvodnenie aplikácie ust. § 257 CSP prezentované odvolacím súdom v danej veci je arbitrárne, ničím nepodložené a nepreskúmateľné. Podľa dovolateľky z neho vyplýva, že žalovaná má znášať náklady, ktoré by mal znášať žalobca ako neúspešná strana sporu len preto, že podal nesprávnu žalobu, pričom odvolací súd v odôvodnení rozsudku jasne konštatoval, že žalobca skutočne nemal naliehavý právny záujem na podanej určovacej žalobe. Uviedla, že neexistuje právny ani iný dôvod na to, aby skutočnosť, že žalobca nesprávne vymedzil petit, a teda nesprávne žaloval, bola na ujmu žalovanej, ktorá sa účinne bránila. Uvedené podľa dovolateľky nemožno vyhodnotiť ako dôvod hodný osobitného zreteľa na nepriznanie náhrady trov konania podľa § 257 CSP.

13. Dovolateľka poukázala na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 168/2018 zo dňa 10.10.2018, podľa ktorého „Ustanovenie § 257 nie je možné považovať za predpis, ktorý by zakladal jeho voľnú možnosť aplikácie (v zmysle svojvôle), ale ide o ustanovenie, podľa ktorého je súd povinný skúmať, či v prejednávanej veci neexistujú zvláštne

okolnosti hodné osobitného zreteľa, ku ktorým je potrebné pri stanovení povinnosti nahradiť trovy konania výnimočne prihliadnuť. Ustanovenie § 257 CSP preto nie je možné vykladať tak, že je naň možné prihliadnuť kedykoľvek bez zreteľa na základné zásady rozhodovania o trovách konania. Strane, ktorá mala vo veci úspech, nemožno nepriznať náhradu trov podľa výnimočného ustanovenia len na základe všeobecného záveru hodnotiaceho dopad rozhodnutia o určitom druhu nárokov.“ Ďalej poukázala na nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. I. ÚS 153/2018 zo dňa 18.7.2018, podľa ktorého „Ak súd má v úmysle použiť moderačné právo alebo ak ho niektorá zo strán navrhne, musí súd umožniť protistrane, aby sa k tomu vyjadrila (k zámeru aj dôkazom). Nie je možné, aby súd dospel k vnútornému presvedčeniu, že je potrebné aplikovať ust. § 257 CSP a strane, ktorá by inak trovy získala, to neoznámil a táto by sa to dozvedela až z rozhodnutia. Súd v prípade použitia ustanovenia § 257 CSP je povinný „vytvoriť procesný priestor“ umožňujúci stranám sporu vyjadriť svoje stanovisko k prípadnej aplikácii tohto ustanovenia.“

14. Ďalej namietala, že súd prvej inštancie ust. § 138 CSP neaplikoval a tým na strane žalovanej spôsobil vznik trov, ktoré by možno neboli vznikli, ak by predtým žalobcu upozornil, že po predbežnom právnom posúdení sa mu podaná žaloba javí ako zjavne nedôvodná.

15. Dovolateľka prípustnosť dovolania podľa ust. § 421 ods. 1 písm. c/ CSP videla v otázke adekvátnosti aplikácie § 257 CSP, ktorý vzhľadom na obsah pojmu „dôvody hodné osobitného zreteľa“ možno vykladať len s prihliadnutím k okolnostiam konkrétneho prípadu, a teda je predpoklad, že ho aj dovolací súd aplikuje rôzne.

16. Záverom uviedla, že oba sudy nižšej inštancie v odôvodneniach svojich rozhodnutí ohľadom nepriznania náhrady trov konania žalovanej, jasne a výstižne neidentifikovali žiaden taký dôvod, ktorý by bolo možné subsumovať pod ustanovenie § 257 CSP.

Odôvodnenie rozsudku odvolacieho súdu v časti bodov 19 a 20, týkajúcich sa otázky dôvodnosti aplikácie § 257 CSP považuje za nepresvedčivé a nejasné. Časť odôvodnenia, ktorá sa týka nepriznania náhrady trov súdneho konania, pripadajúcich na konanie pred súdom prvej inštancie, ako aj na odvolacie konanie, trpí takou vadou, ktorá znemožnila žalovanej uskutočniť jej patriace práva, resp. sudy oboch inštancií jej bezdôvodne náhradu trov, ktoré jej v tomto konaní vznikli, odmietli priznať. Zároveň podľa dovolateľky oba sudy nižšej inštancie nesprávne skutkovo i právne posúdili „dôvodnosť“ aplikácie § 257 CSP a nepriznania náhrady trov úspešnej žalovanej.

17. Navrhla, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací, zmenil výrok rozsudku súdu prvej inštancie a výrok rozsudku odvolacieho súdu o náhrade trov súdneho konania tak, že žalovanej priznáva nárok na náhradu trov súdneho konania v rozsahu 100%

a žalovanej prizná náhradu trov odvolacieho a dovolacieho konania v rozsahu 100%.

18. Žalobca sa k dovolaniu žalovanej písomne nevyjadril.

19. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „NS SR“) ako súd dovolací (podľa § 35 CSP), po zistení, že dovolanie podala včas žalovaná, zastúpená v súlade s ust. § 429 ods. 1 CSP, pristúpil ku skúmaniu splnenia podmienok prípustnosti dovolania.

20. Za zmätočnosťnú vadu v zmysle § 420 písm. f/ CSP označila dovolateľka nepreskúmateľnosť rozsudku odvolacieho súdu vo výroku o náhrade trov konania. Nepreskúmateľnosť rozhodnutia pre nedostatok jeho riadneho odôvodnenia je takým nesprávnym procesným postupom, ktorý je spôsobilý znemožniť sporovej strane,

aby uplatňovala svoje procesné práva v takej miere, že to má za následok porušenie práva na spravodlivý proces.

21. Podľa ust. § 419 CSP, proti rozhodnutiu odvolacieho súdu je prípustné dovolanie, ak to zákon pripúšťa.

22. Podľa ust. § 420 písm. f/ CSP, dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu

vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

23. Trojčlenný senát najvyššieho súdu má povinnosť postúpiť vec na prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu príslušného kolégia najvyššieho súdu postupom podľa ustanovenia § 48 ods. 1 CSP nielen v situácii, ak sa chce odkloniť od právneho názoru vyjadreného v rozhodnutí iného senátu najvyššieho súdu, ale aj v situácii, kedy pri rozhodovaní o určitej otázke existuje rozdielna rozhodovacia prax najvyššieho súdu. Úlohou veľkého senátu najvyššieho súdu je - nielen rozhodovať v prípade odklonu od skoršej (ustálenej) rozhodovacej praxe najvyššieho súdu - ale predovšetkým zjednocovanie judikatúry samotného najvyššieho súdu. (Uznesenie veľkého senátu obchodnoprávneho kolégia NS SR z 25. februára 2021, sp. zn. 1 VObo/1/2020)

24. Doposiaľ konštantne rozhodovali senáty obchodnoprávneho kolégia vo veciach dovolaní voči výrokom o náhrade trov konania tak, že tieto ako neprípustné s poukazom na R 73/2018 odmietali (napr. uznesenia NS SR sp. zn. 1 Obdo 3/2019 zo dňa 28.1.2020, sp. zn. 3 Obdo 81/2019 zo dňa 27.11.2019, sp. zn. 2 ObodV 6/2019 zo dňa 25.4.2019, sp. zn. 5 Obdo 13/2019 zo dňa 13.8.2019, sp. zn. 3 Obdo 6/2020 zo dňa 25.2.2020).

25. Rovnako postupovali aj senáty občianskoprávneho kolégia, ktoré zhodne uznesenie o náhrade trov konania hodnotili ako také, ktoré nepredstavuje rozhodnutie odvolacieho súdu vo veci samej, ale (iba) rozhodnutie procesné. Vo svojich rozhodnutiach obvykle konštatujú, že „Nejde ani o rozhodnutie, ktorým sa konanie končí, nakoľko pod takýmto pojmom treba rozumieť také rozhodnutie odvolacieho súdu, v dôsledku ktorého sa skončí samotné konanie o veci (vymedzenej v sporovom konaní žalobou) bez toho, aby došlo k jej vecnému prejednaniu na odvolacom súde (napr. uznesenie odvolacieho súdu o odmietnutí odvolania proti rozsudku súdu prvej inštancie; uznesenie odvolacieho súdu, ktorým bol zrušený rozsudok súdu prvej inštancie a konanie zastavené; uznesenie odvolacieho súdu, ktorým bolo potvrdené uznesenie súdu prvej inštancie o zastavení konania alebo odmietnutí podania atď.). K tomu pozri tiež uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 28. februára 2018, sp. zn. 6Cdo/160/2017 (prijatý ako judikát R 73/2018). Prípustnosť dovolania je tak v danom prípade podľa § 420 CSP vylúčená, nakoľko sa nejedná o rozhodnutie vo veci samej a ani také, ktorým sa konanie končí.“ (viď uznesenia NS SR sp. zn. 9 Cdo 129/2020 zo dňa 29.7.2020, sp. zn. 8 Cdo 201/2020 zo dňa 23.9.2020, 5 Cdo 114/2020 zo dňa 15.12.2020)

26. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej aj „ústavný súd“) nálezom z 2. apríla 2020 sp. zn. I. ÚS 387/2019-60 rozhodol, že Najvyšší súd Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 5 Cdo 146/2018 porušil základné právo žalobcu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej aj „ústava“) a právo podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Uznesenie najvyššieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. V odôvodnení ústavný súd uviedol, že po preskúmaní napadnutého uznesenia najvyššieho súdu dospel k záveru, že najvyšší súd pri rozhodovaní o dovolaní neaplikoval § 420 písm. f/ CSP, pokiaľ ide o prípustnosť dovolania ústavne súladným spôsobom.

27. Ústavný súd sa problematikou prípustnosti opravných prostriedkov podľa Civilného sporového poriadku zaoberal už v uznesení sp. zn. I. ÚS 275/2018 z 15. augusta 2018 (rozhodnutie č. 74/2018 publikované v Zbierke nálezov a uznesení Ústavného súdu Slovenskej republiky 2018, s. 1270), v ktorom vyložil, že „Ustanovenie § 420 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) zakotvuje prípustnosť dovolania v alternatíve buď proti rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej, t. j. proti rozhodnutiu majúcejmu hmotnoprávny charakter, alebo proti rozhodnutiu, ktoré síce nemá charakter rozhodnutia o materii konania, t. j. nejde síce o rozhodnutie vo veci samej, ale ide o rozhodnutie, ktorým odvolací súd o danej otázke rozhodovanie končí inak ako meritórnym (hmotnoprávnym) rozhodnutím vo veci samej.

Aj rozhodnutie vo veci samej (t. j. meritórne rozhodnutie) je svojou podstatou a svojimi dôsledkami rozhodnutím, ktorým sa konanie o predmete sporu končí, avšak pre účely posudzovania prípustnosti dovolania podľa § 420 CSP takéto rozhodnutie nemožno zaradiť do skupiny rozhodnutí „ktorým sa konanie končí“, pretože pre tento účel je už zaradené do skupiny rozhodnutí „vo veci samej“. Za rozhodnutie, ktorým sa konanie pred odvolacím súdom o danej otázke končí, teda možno považovať rozhodnutie, ktorým odvolací súd rozhodol o odvolaní inak ako jeho vecným prejednaním (t. j. rozhodnutie o odmietnutí odvolania alebo o zastavení odvolacieho konania), rozhodnutie odvolacieho súdu o zastavení konania z dôvodu späťvzatia žaloby po rozhodnutí prvostupňového súdu a pred rozhodnutím odvolacieho súdu (§ 370 CSP) a uznesenie, ktorým odvolací súd potvrdil alebo zmenil prvostupňové uznesenie o otázke, ktorej vyriešenie sa týmto uznesením končí, pričom spravidla pôjde o uznesenia odvolacieho súdu, ktorými rozhodol o odvolaní proti uzneseniam podľa § 357 CSP, ktoré síce možno v dovolacom konaní preskúmať z dôvodov zmätočnosti uvedených v § 420 CSP, avšak z dôvodov zásadnej právnej významnosti sú v zmysle § 421 ods. 2 CSP z prieskumu dovolacím súdom vylúčené. Podľa § 357 písm. m/ CSP jedným z uznesení, proti ktorým je prípustné odvolanie a ktoré sú tak v danej nimi riešenej otázke s konečnou platnosťou preskúmateľné v rámci odvolacieho konania, je aj uznesenie, ktorým prvostupňový súd rozhodol o nároku na náhradu trov konania s konečnou platnosťou, takže rozhodnutie odvolacieho súdu o tomto odvolaní je v otázke nároku na náhradu trov konania rozhodnutím konečným (ktorým sa konanie v tejto otázke nároku končí, pozn.), a teda ho možno v zmysle už uvedeného považovať za rozhodnutie preskúmateľné v dovolacom konaní z dôvodov zmätočnosti ako rozhodnutie, ktorým sa konanie končí.“

28. Z ustálenej judikatúry ústavného súdu vyplýva, že rozhodovanie o trovách konania je integrálnou súčasťou civilného sporového konania, a ako také spadá pod čl. 46 ods. 1 ústavy, prostredníctvom ktorého sa zaručuje každému základné právo na súdnu ochranu.

Všeobecný súd pri poskytovaní súdnej ochrany podľa čl. 46 ods. 1 ústavy môže postupom, ktorý nie je v súlade so zákonom (čl. 46 ods. 4 a čl. 51 ods. 1 ústavy), porušiť základné právo strany sporu na súdnu ochranu. Či je základné právo na súdnu ochranu naplnené reálnym obsahom (čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 46 ods. 4 ústavy), určuje zákonná úprava náhrady trov konania obsiahnutá v Občianskom súdnom poriadku účinnom do 30. júna 2016 (§ 142 a nasl.), resp. v Civilnom sporovom poriadku účinnom od 1. júla 2016 (§ 255 a nasl.).

Procesné predpisy, ktoré upravujú náhradu trov konania, preto treba vykladať v súlade s takto vymedzeným obsahom a účelom základného práva na súdnu ochranu. Trovy vynaložené účastníkom konania (sporovou stranou) v spore musia byť v príčinnej súvislosti s jeho procesným postojom k predmetu konania. Ich vynaložením sa musí sledovať procesné presadzovanie uplatneného nároku alebo procesná ochrana proti takému tvrdenému nároku. Účelnosť sa v zásade dá stotožniť s nevyhnutnosťou alebo právnou možnosťou vynaloženia trov spojených s ústavne zaručeným právom na právnu pomoc v zmysle čl. 47 ods. 2 ústavy

a trovy právneho zastúpenia sa vo všeobecnosti za účelne vynaložené trovy považujú.

Trovy potrebné na účelné vynaloženie alebo ochranu práva sa však nemôžu posudzovať ako celok, a to aj keď má účastník (sporová strana) nárok na náhradu trov konania, pretože mal vo veci plný úspech, každý úkon alebo každé platenie trov treba posudzovať samostatne; to platí aj pre trovy právnej služby (m. m. II. ÚS 78/03 zo dňa 9.9.2004, III. ÚS 481/2015 6.10.2015, IV. ÚS 83/2018 zo dňa 1.2.2018).

29. Každé rozhodnutie súdu, ktorým úspešnej sporovej strane neprizná náhradu trov konania, musí byť zo svojej podstaty výnimočným rozhodnutím, prijatým na základe riadneho zváženia všetkých relevantných okolností konkrétneho prípadu a na základe prísne reštriktívneho výkladu § 257 CSP a v ňom obsiahnutej formulácie „dôvody hodné osobitného zreteľa“. Uvedená právna úprava priamo vychádza z predchádzajúcej právnej úpravy zakotvenej v § 150 OSP. Ustanovenie § 257 CSP predstavuje odchýlku zo zásady zodpovednosti za výsledok (§ 255 CSP) aj zo zásady zodpovednosti za zavinenie (§ 256 ods. 1 CSP). Súd podľa neho nemusí zaviazat' neúspešnú stranu sporu nahradiť trovy konania úspešnej strane, resp. nemusí zaviazat' stranu, ktorá spôsobila vznik trov svojím zavinením, aby

tieto trovy nahradila protistrane. Dôvody hodné osobitného zreteľa ani výnimočné okolnosti zákon neuvádza ani exemplifikatívne. Výklad týchto podmienok ponecháva na súdnej praxi.

To však neznamená, že tým vytvára priestor na celkom voľnú úvahu súdu. V zmysle dnes už ustálenej judikatúry (pozri k tomu napr. uznesenia najvyššieho súdu sp. zn. 2 MCdo 17/2009 zo dňa 28.1.2010, sp. zn. 5 Cdo 67/2010 zo dňa 9.6.2010 či sp. zn. 3 MCdo 46/2012 zo dňa 9.1.2014) ustanovenie § 257 CSP nie je možné považovať za predpis, ktorý by zakladal jeho voľnú možnosť aplikácie (v zmysle svojvôle), ale ide o ustanovenie, podľa ktorého je súd povinný skúmať, či v prejednávanej veci neexistujú zvláštne okolnosti hodné osobitného zreteľa, ku ktorým je potrebné pri stanovení povinnosti nahradit' trovy konania výnimočne prihliadnuť.

30. Ustanovenie § 257 CSP preto nie je možné vykladať tak, že je naň možné prihliadnuť kedykoľvek bez zreteľa na základné zásady rozhodovania o trovách konania. Strane, ktorá mala vo veci úspech, nemožno nepriznať náhradu trov podľa výnimočného ustanovenia

len na základe všeobecného záveru hodnotiaceho dopad rozhodnutia o určitom druhu nárokov. Nejde o automatické pravidlo, ktoré by sa uplatňovalo vo vzťahu k určitému typu konania (k tomu napr. nálezy Ústavného súdu ČR sp. zn. III. ÚS 292/07 či sp. zn. I. ÚS 303/12), ale ide o prvok individualizácie, nie ľubovôle zo strany súdu (pozri nález Ústavného súdu ČR sp. zn. III. ÚS 727/2000). Hranice sudcovskej úvahy sú dané účelom právnej úpravy náhrady trov konania, ktorá jej nepriznanie úspešnému účastníkovi pripúšťa len ako výnimku

zo všeobecného procesného princípu zodpovednosti za výsledok sporového konania (§ 255 ods. 1 CSP).

31. V zásade z rozhodnutí odmietajúcich dovolania vo vzťahu k dovolaniam voči výrokom o náhrade trov konania vyplýva, že v ustanovení § 420 CSP je zákonom obmedzená prípustnosť dovolania z dôvodu v písm. a/ až písm. f/ taxatívne vymenovaných väd zmätočnosti, ak je takouto vadou postihnuté rozhodnutie odvolacieho vo veci samej alebo rozhodnutie, ktorým sa konanie končí. Konštatujú, že rozhodnutie o trovách konania

nie je rozhodnutím vo veci samej a ani rozhodnutím, ktorým sa konanie končí, preto proti nemu nie je dovolanie podľa § 420 CSP prípustné (k tomu viď aj R 73/2018). Záver o neprípustnosti dovolania proti rozhodnutiu o trovách konania dovodili rozhodujúce senáty taktiež

z rozhodovacej činnosti ústavného súdu (napr. sp. zn. I. ÚS 204/2017 zo dňa 19.4.2017, I. ÚS 334/2017 zo dňa 14.6.2017, I. ÚS 456/2017 zo dňa 1.8.2017, I. ÚS 573/2017 zo dňa 20.9.2017, II. ÚS 420/2017 zo dňa 29.6.2017).

32. V rozhodovacej praxi najvyššieho súdu však po prijatí nálezu sp. zn. I. ÚS 387/2019 nastal v posudzovaní otázky možného prieskumu vady zmätočnosti v rozhodnutiach o náhrade trov konania posun a v rozhodnutiach sp. zn. 2 Cdo 89/2020 zo dňa 30.7.2020

(rozhodnutie priamo nadväzujúce na nález a viazané ním vysloveným právnym názorom), sp. zn. 4 Cdo 155/2020 zo dňa 21.1.2021 a v rozhodnutí sp. zn. 4 Cdo 70/2020

zo dňa 26.8.2020 konajúce senáty najvyššieho súdu k prieskumu vady zmätočnosti pristúpili a dovolaním napadnuté uznesenia odvolacích súdov na základe jej detekcie zrušili a vec vrátili na ďalšie konanie.

33. Vzhľadom k tomu, že trojčlenný senát najvyššieho súdu 5 O dospel pri predbežnom prejednaní dovolania pri posúdení otázky možného prieskumu vady zmätočnosti podľa

ust. § 420 CSP k odlišnému právnemu záveru, než vyslovil najvyšší súd v uzneseniach

sp. zn. 1 Obdo 3/2019 zo dňa 28.1.2020, sp. zn. 3 Obdo 81/2019 zo dňa 27.11.2019,

sp. zn. 2 ObdoV 6/2019 zo dňa 25.4.2019, sp. zn. 5 Obdo 13/2019 zo dňa 13.8.2019,

sp. zn. 3 Obdo 6/2020 zo dňa 25.2.2020, a to prikláňajúc sa k záverom formulovaným v rozhodnutiach sp. zn. 4 Cdo 155/2020 zo dňa 21.1.2021 a rozhodnutí

sp. zn. 4 Cdo 70/2020 zo dňa 26.8.2020, nemôže o veci sám meritórne rozhodnúť, keďže rozhodnutie o dovolaní v tomto prípade patrí do výlučnej právomoci veľkého senátu obchodnoprávneho kolégia najvyššieho súdu.

34. Senát 5 O dospel k záveru, že za rozhodnutie, ktorým sa konanie pred odvolacím súdom o danej otázke končí pre účely posudzovania vád zmätočnosti v zmysle ust. § 420 CSP, možno považovať rozhodnutie, ktorým odvolací súd rozhodol o odvolaní proti výroku o náhrade trov konania, keďže uznesenie o náhrade trov konania je rozhodnutím o otázke, ktorej vyriešenie sa týmto uznesením končí.

K dôvodom možného prieskumu uznesenia o náhrade trov konania podľa ust. § 420 CSP

35. Senát 5 O, rešpektujúc právny názor Ústavného súdu Slovenskej republiky, ktorý vyslovil v náleze z 2. apríla 2020 sp. zn. I. ÚS 387/2019-60, ktorý bol následne pretavený aj do rozhodovacej činnosti najvyššieho súdu (viď rozhodnutia sp. zn. 4Cdo/70/2020 zo dňa 26.8.2020, sp. zn. 4Cdo/155/2020 zo dňa 21.1.2021, sp. zn. 2Cdo/89/2020 zo dňa 30.7.2020), konštatuje, že pre dosiahnutie zmyslu a podstaty citovaného nálezu a naň nadväzujúcich uvedených rozhodnutí najvyššieho súdu, prichádza v dovolacom konaní do úvahy len zrušenie dovolaním napadnutého rozsudku odvolacieho súdu v dovolaní napadnutej časti týkajúcej náhrady trov konania, z dôvodu existencie procesnej vady konania v zmysle § 420 písm. f/ CSP, keďže boli naplnené znaky zmätočnosti rozhodnutia, ktoré vzhľadom na dovolací súd v nasledovnom:

36. V napadnutom rozhodnutí v časti výroku o náhrade trov konania v odôvodnení záveru o nepriznaní náhrady v konaní úspešnej žalovanej odvolací súd korigoval názor prejavovaný súdom prvej inštancie, týkajúci sa možnosti správcu konkurznej podstaty byť v konaní zastupovaný advokátom, a tento názor vyhodnotil odvolací súd ako nesprávny s oporou v konštantnej judikatúre najvyššieho a ústavného súdu, konštatujúc, že aj správca konkurznej podstaty sa môže v konaniach týkajúcich sa jeho nárokov dať zastupovať advokátom. Poukázal zároveň na to, že v prebiehajúcom konaní nie je žaloba uplatnená priamo proti úpadcovi Martinovi Mesárošovi, ale predmetom konania je žaloba proti JUDr. Ľube Berezňaninovej ako fyzickej osobe. Podstata žaloby spočíva v tom, že žalobca tejto osobe ako bývalej správkyňi konkurznej podstaty úpadcu vyčíta nehospodárne uplatňovanie nárokov súvisiacich s konaním o oddelení konkurzom, nie je však žalobou smerujúcou k záveru o zodpovednosti správcu pri výkone jeho funkcie, ale žalobca požaduje určenie, že pohľadávky v konkurze úpadcu zaradené do zoznamu pohľadávok proti podstate pod určitými číslami nie sú pohľadávkami proti podstate.

37. Odvolací súd v tomto kontexte uzavrel, že pri aplikácii ustanovenia § 257 CSP je dôvodný záver o nepriznaní náhrady trov konania úspešnému účastníkovi konania, pričom zdôraznil, že „vo veci nejde o iné nároky ako nároky bývalého správcu všeobecnej podstaty dlžníka“ a „určovacou žalobou sa práve rozporovalo zaradenie nákladov samotného správcu, nie nárokov súvisiacich s majetkom dlžníka“. Z uvedeného uzatvára, že „táto povaha súdneho konania a okolnosti, ktoré s tým súviseli sú podľa názoru odvolacieho súdu také, ktoré umožňujú uplatnenie moderačného práva“.

38. Podľa odvolacieho súdu teda ide o žalobu proti osobe bývalého správcu, ktoré konanie malo súvisieť s majetkom dlžníka nepriamo, a táto povaha súdneho konania umožňuje uplatnenie moderačného práva súdu pre záver o nepriznaní náhrady trov konania žalovanej, hoci v konaní úspešnej. Bez ďalšieho vysvetlenia, v čom má spočívať takýto osobitný zreteľ. Tento svoj záver uzatvára konštatovaním „javí sa totiž nespravodlivým, aby veriteľ, ktorý uplatnil v konkurznom konaní nárok, v tomto konaní, v ktorom sa domáhal ochrany svojich práv, aj keď neúspešne, bol zaviazaný ešte nahradiť správcovi všeobecnej podstaty dlžníka náklady súvisiace s uspokojovaním nárokov na náhrade nákladov správcu pojatých do zoznamu pohľadávok proti podstate“. Na základe uvedených konštatovaní následne náhradu trov konania v konaní úspešnej žalovanej nepriznal.

39. Z citovaného odôvodnenia však vôbec nie je jasné, v čom má spočívať základná premisa podstatná pre aplikáciu paragrafu 257 CSP, a to existencia dôvodov hodných osobitného zreteľa, absentujú základné predpoklady preskúmateľnosti takejto úvahy.

Nie je zjavné, či majú dôvody hodné osobitného zreteľa spočívať v tom, že ide o nezvyčajnú žalobu

alebo tkvejú tieto dôvody v postavení žalovanej, ktorá bola pôvodne správcom vo vzťahu k dlžníkovi, ktorého veriteľom je žalobca v tomto konaní, prípadne v čom má spočívať nespravodlivosť javiaca sa odvolaciu súdu a majúca taký závažný charakter, aby úspešná strana konania bola napokon povinná znášať svoje trovy sama, bez uspokojenia sa na neúspešnej strane konania v typicky kontradiktórnom procese. Úvaha odvolacieho súdu je tak vo vzťahu k aplikácii ustanovenia § 257 CSP, a vôbec vo vzťahu k odôvodneniu toho, kto a v akej výške má znášať trovy konania, nepreskúmateľná a zmätočná.

40. Navyše, výrazný prvok nepreskúmateľnosti a nejasnosti úvahy odvolacieho súdu vyplýva aj z toho, že potvrdil rozhodnutie o náhrade trov konania, pričom súd prvej inštancie rozhodoval o trovách konania s oporou v ust. § 256 ods. 1 CSP (bližšie však neosvetliac, prečo v súvislosti s aplikáciou ust. § 257 CSP ako základ pre rozhodnutie vzal ustanovenie upravujúce postup v prípade zastavenia konania, keď ide o rozhodnutie žalobu zamietajúce), a odvolací súd toto nekorigoval, úvahu potvrdil len s korekciou právnej úvahy vo vzťahu k použitiu § 257 CSP, znovu však nepreskúmateľným spôsobom (tu už správne odvolávajúci sa na ust. § 255 ods. 1 CSP vo vzťahu k trovám konania pri meritórnom rozhodovaní).

41. Nakoľko v rozhodovanej veci boli naplnené zákonné podmienky pre postup podľa ustanovenia § 48 ods. 1 CSP, vo veci rozhodujúci trojčlenný senát obchodnoprávneho kolégia najvyššieho súdu 5 O uznesením rozhodol o postúpení veci na jej prejednanie a rozhodnutie veľkému senátu obchodnoprávneho kolégia najvyššieho súdu.

42. Rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.